

ΚΑΜΙΛΛΟΣ ΦΛΑΜΜΑΡΙΩΝ

Ἡ θετική ἐπιστήμη ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ὅση-μέραι διαδιδόμενη καὶ ποικιλοτρόπως ἐφαρμοζομένη κατέστη τὸ κυριώτερον ἔρεισμα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, οὐτινος ἄρχει ὡς ἀπόλυτος δεσπότης ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον· τὰ πολυτίμα αὐτῆς προϊόντα ἀποτελοῦσι τὴν πλουσιωτέραν πηγὴν τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἰσχύος, αἱ δὲ ποικίλαι ἐφαρμογαὶ αὐτῆς προσδίδουσι τὸ ὄνομά των εἰς τὰς διαφόρους ἱστορικὰς ἐποχὰς καὶ χαρακτηρίζουσι τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν. Ὁ ἠλεκτρισμός, ὁ μαγνητισμός, ὁ ἀτμός, αἱ μηχαναὶ, ἡ θετικὴ φιλοσοφία καὶ τὰ λοιπὰ πολυπληθῆ καὶ πολυώνυμα τῆς ἐπιστήμης τέχνα κατῆλθον ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ δυσπροσίτων ναῶν αὐτῆς, διεδόθησαν θαναμασίως καὶ ἐφώτισαν μέχρι τῶν τελευταίων κοινωνικῶν βαθμίδων τὴν πεπολιτισμένην ἀνθρωπότητα. Ἡ γεωργία, ἡ ναυτική, ἡ βιομηχανία, ἡ ἰατρική, αἱ τέχναι, τὸ ἐμπόριον καὶ οἱ λοιποὶ οὐσιώδεις κλάδοι, δι' ὧν λειτουργεῖ, μορφοῦται καὶ προάγεται τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς ἐξ αὐτῆς ἀρῶνται χρήσιμα πορίσματα, θεμελιώδεις καὶ ἀσφαλεῖς βάσεις, ἰσχυρὰ καὶ πολυτίμους δυνάμεις πρὸς πρόσδον καὶ ἀνάπτυξιν. Τὸ ζωηρὸν ἐπιστημονικὸν φῶς τὸ σελαγίζον, ὡς ζεῖδωρος Ἥλιος, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καθοδηγεῖ τὴν χεῖρα τοῦ ἐργάτου, τὴν κρίσιν τοῦ φιλοσόφου, τὰς ἐρεῦνας τοῦ σοφοῦ, τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, τὸν κάλαμον τοῦ δημοσιογράφου. Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ τῶν αὐθαιρέτων δοξασιῶν, τῶν σκοτεινῶν καὶ ταλαντευομένων ἐμπειρισμῶν, τῶν ἀτομικῶν συστημάτων, τῶν ἀβασίμων θεωριῶν καὶ τῶν φαντασιωδῶν φιλοσοφικῶν σκέψεων. Πανταχοῦ ὅπου ἀναζητεῖται ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ἢ καλλιεργοῦνται αἱ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς τὸ πᾶν στηρίζεται ἐπὶ τῆς θετικῆς ἐπιστήμης καὶ ὅ,τι ἀντίκειται πρὸς αὐτὴν, ἀντίκειται πρὸς τὰ πράγματα, πρὸς τὴν πα-

ρατήρησιν, πρὸς τὸν ὑπολογισμόν καὶ συνεπῶς στερούμενον βάσεως καταπίπτει ἢ προώριστα ταχέως καὶ ἀφρεύτως νὰ καταπέσῃ.

Ἡ ἐπιστήμη, ὡς ἡ ἀλήθεια, εἶνε μία· πᾶσα ἀνακάλυψις ἐν αὐτῇ εἰς οἰονδήποτε κλάδον καὶ καθ' οἴανδήποτε διεύθυνσιν καὶ ἂν γεῖνη συνδέεται ἀναποσπᾶστως πρὸς πάσας τὰς λοιπὰς. Ἀλληλένδετοι κρίκοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀλύσσου, αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι δὲν δύνανται νὰ χωρισθῶσιν εἰς πρακτικὰς ἢ μὴ, χρησίμους ἢ ἀχρήστους· ἡ μία βοηθεῖ καὶ στηρίζει τὴν ἄλλην, ἡ μία συντελεῖ καὶ παρέχει ἀφορμὴν εἰς ἀνακάλυψιν ἢ πρόσδον τῆς ἄλλης. Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν δύναμιν τῆς διανοητικῆς ἐργασίας ἣτις συνετέλεσεν εἰς ἀποκάλυψιν ἐκάστης αὐτῶν, ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ προῖδωμεν ἢ προορίσωμεν τὴν ἔκτασιν, ἣν δύναται νὰ λάβῃ ἐν τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ καὶ τὸν βαθμὸν, καθ' ὃν θέλει συντελέσει εἰς τὴν πρόσδον μία οἰαδήποτε τούτων. Τίς ἠδύνατο νὰ προῖδῃ τὰς διαστάσεις καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἠλεκτρικοῦ πειράματος τοῦ Θαλοῦ ἢ τοῦ ἐπὶ βατράχου φυσιολογικοῦ πειράματος τοῦ Γαλβάνη; Ἡ ἐπιστήμη διὰ τὴν ἐπιστήμην· ἀλλοίμονον δὲ ἂν θελήσωμεν νὰ περιορίσωμεν τὰς ἐρεῦνας αὐτῆς εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς πρακτικῆς ἀνάγκης. Τότε αὕτη χάνει τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν τῆς, παρεκτρέπεται τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ τῆς καὶ υποβιβάζεται εἰς ταπεινὴν θεραπευτικὴν εὐτελῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν. Ὁ ζῆτῶν νὰ ὀρίσῃ τὴν σκοπιμότητα οἰαδήποτε ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, λησμονεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστήμης ἢ ζητεῖ νὰ περικοψῇ τὰ πτερά, δι' ὧν αὕτη διατρέχουσα τὸ Σύμπαν κατέστη κυρία αὐτοῦ.

Ἡ πρόσδος ὅμως τῆς ἐπιστήμης καὶ μετ' αὐτῆς ἡ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα δημιουργίας μόνον· οἱ μεγαλοφρεεῖς ἐπιστήμονες ὧν τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα ἐχάραξε νέας ὁδοὺς καὶ ἐπλούτισεν αὐτὴν διὰ μεγάλων ἀνακαλύψεων δὲν εἶνε οἱ μόνον παράγοντες ταύτης καὶ συνεπῶς οἱ μόνον ἔχοντες δικαιώματα ἐπὶ τὴν παγκόσμιον ἐκτίμησιν καὶ εὐγνωμοσύνην. Ἡ δημιουργία ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον σταδίον πάσης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ἡ δὲ καρποφόρος χρησιμοποίησις αὐτῆς θάττον ἢ βράδιον, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἶνε ἀπαραίτητον αὐτῆς συμπλήρωμα. Εἶνε βλασφημία νὰ βαθμολογῶνται ἀναλόγως τῆς φαινομένης πρακτικότητος αὐτῶν αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι, ἀλλὰ δὲν εἶνε πρέπον καὶ νὰ ἀφίνωνται αὐταὶ ἀχρησιμοποίητοι, καὶ ἀπρόσιτοι εἰς τοὺς πολλοὺς ἐν περιορισμῷ μεταξὺ τῶν στενῶν ὀρίων τῆς ειδικότητος. Ὁ ἰδανικὸς σκοπὸς αὐτῶν εἶνε νὰ ἀνήκουν, εἰ δυνατόν, εἰς ὅλους, νὰ καταστῶσι κοινὸν κτῆμα, ἀντικείμενον παγκοσμίου χρήσεως. Οὕτω πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια καθίσταται πυρὸς φωτίζων τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῷ σκοτεινῷ καὶ δυσχερεῖ ἀγῶνι πρὸς κατάκτησιν τοῦ ἀγνώστου, πανίσχυρος δύναμις ἐνισχύουσα καὶ ὠθοῦσα αὐτὴν πρὸς τὴν πρόσδον καὶ τὴν εὐημερίαν.

Ἡ πρὸς ἐκλαίκευσιν τάσις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν μυστικισμόν καὶ τὴν ἄκραν ἀποκλειστικότητα τῆς ἀρχαίας τῆς προελληνικῆς, ἀποτελεῖ τὸ οὐσιωδέστερον καὶ ἀποτελε-